

Tellér Gyula: Középfajú pártdráma - Esszé az SZDSZ mivoltáról III.

2010 március 28. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

• [0](#)

Még nincs értékelve

Mérték

Nem párttörténetet írok, írásomat mégis egy dátummal és egy eseménnyel kezdem: 1988. november 13-án a Jurta színházban a Szabad Kezdeményezések Hálózata nevű laza politikai szerveződés bázisán hosszú vita után

megalakult a Szabad Demokraták Szövetsége /SZDSZ/ nevű politikai párt. Nem az égből pottyant, fontos elzárkózottak voltak.

A 'placebó' leverése

12./ A társadalomnak, illetve az azt képviselő MDF-nek az SZDSZ 'lassított puccs' formájú hatalomszerzési folyamatában való zavaró megjelenése, a folyamatba való 'belezavarása' arra készítette az SZDSZ-t, hogy az MSZMP-MSZP-be kapaszkodás lehetőségének megnyitása mellett minél nagyobb választói támogatást és taglétszámot érjen el. Bár - a párt egyik kiemelkedő ideológusa és közgazdásza szerint - az SZDSZ-t kizárólag a makroökonomiai összefüggések érdeklik, a társadalom 'ahogy esik, úgy puffan', most ezekből az 'ahogy esik?' és 'úgy puffanókból' kellett nemszeretnem feladatként táborot gyűjteni. A /látszatra?/ a rendszerséggel és titkosrendszerséggel kockázatos harcra bocsátkozó 'demokratikus ellenzék' legendáriuma, a leghatározottabb rendszerváltó párt képének felépítése /a Szabad Európa Rádió s itthon az MTV, a Maxwell-féle Magyar Hírlap stb. segítségével/, az új pártok közül elsőként benyújtott újszerű program /a 'Kék könyv'/, a négyigenes népszavazás látszólagos radikalizmusa és sikere, a párt kulcsembereinek fiatalos erőt sugárzó, derűs magabiztossága és országjárása /'tudjuk-merjük-tesszük'/ s nem utolsó sorban a párt igazi céljainak, igaz mivoltának sikeres homályban-tartása meg is hozta a várt eredményt.

13./ Az 1990-es országgyűlési választások eredményeképpen az SZDSZ 92 képviselői helyet szerzett a parlamentben, taglétszáma pedig harmincötezer körülire gyarapodott. Ez az igen nagy és szakszerű munkabefektetéssel elért jelentős siker azonban, mely az SZDSZ-t az MDF mögött a második legnagyobb politikai erővé tette, egyben súlyos, s a párt sorsát mindmáig meghatározó problémát hozott magával. Ugyanis a 'leghatározottabb rendszerváltó erő' képébe öltözött SZDSZ-be a propaganda-keltette látszatokat követve egyebek közt olyanok áramlottak be tömegével, akiknek értékvalasztása, eszmevilága, a liberalizmusról és a rendszerváltásról alkotott képe jelentősen eltért a pártvezetésétől. S alkalmanként egészen másként vélekedtek a kárpótlásról, az igazságtételről, a földkérdésről, a helyi MSZP-hez való viszonyról, a hajdani egypárt kádereinek tulajdonszerzéséről, az egyházakhoz való viszonyról, a nemzethez való viszonyról, a hagyományos szakszervezetekről stb., mint a pártot szervező 'belső mag'. Ennek a párt részének a tagjai nem az SZDSZ rejtett céljának: a rákosista-kádárista uralkodó csoportok - 'megalvadt struktúrák' - mindenáron való hatalomban tartásának megvalósítására léptek be a pártba. Éppen ellenkezőleg. S a tényleges SZDSZ-politikát látva nagyot

csalódtak, s ennek hangot is adtak. Korabeli párterminussal: ez a határozottabb rendszerváltást, keményebb konfrontációt akaró pártrész volt a 'radi-szadi', a radikális rendszerváltó SZDSZ. Vagy - más megközelítésben - az igazi liberálisokat körülvevő, a parlamentbe jutáshoz nélkülözhetetlen csomagolóanyag, hordozó massa, placebo. Ez a konfliktus aztán cikkekben, pártfórumok felszólalásaiban, a küldöttek személyének kiválasztásában s végső soron: a párt vezetőknek megválasztásában is megjelent.

14./ Tölgyessy Péter - erős vezéri ambícióktól f?tve - hamarosan a 'kemény magon kívüli' csoport vezet?jeként, érdekkifejez?jeként lépett fel, illetve a csoport ?t ilyenként tekintette. A bels? mag hamar észlelte a problémát, s már 1990 ?szén megkezdte az ellenoffenzívát. A - kés?bbi kifejezéssel - 'patriótább' politizálásra hajló és a bels? magot háttérbe szorítani igyekv? Tölgyessyt puccsszer?en leváltották a frakcióvezetés?l, s meghirdették a 'politikai apály' elméletét, s az ebb?l következ? nemcselekvés politikáját, várva és remélve, hogy az akcióvágó, a helyi MSZP-s érdekhálókat felbontani igyekv?, s ebben a Mérleg utcai pártközpont segítségét remél? türelmetlen tagság csalódik, tömegesen kilép, s ezzel a bent maradók politikai összetétele a 'bels? mag' számára kedvez?en megváltozik. A radikális rendszerváltók gondolkodását 'populizmusként' bélyegezték meg, s naponta-hetente cikkeztek ellene. A lemorzsolódási folyamat megindult, de az 1991 ?szén tartott tisztújításkor a küldöttek jelent?s többséggel mégis Tölgyessyt választották pártelnöknek. A küzdelem az informálisan hatalmat gyakorló kemény mag és a Tölgyessy-vezette formális párhatalom között már a tisztújító küldöttgy?lésen nyíltá vált: ahogyan Pet? Iván korábban jelezte, hogy Tölgyessy elnöksége alatt nem vállal frakcióvezetést, most a küldöttgy?lésen a teljes korábbi ügyviv?i testület jelentette ki ugyanezt. A kemény bels? magot egybefogó informális hatalom fegyelemre szorította tagjait, s Magyar Bálint vezetésével harcot hirdetett az új elnök ellen. Mire másnap reggel az újonnan megválasztott Tölgyessy a Mérleg utcai pártirodába bement, az irattárat 'valakik' eltüntették /ami - nézetem szerint - köztörvényes b?ncselekmény volt/, s személye, tettei ellen folytonos kritikai harcot vívtak. Ellenfelei hamarosan két 'platformot' hoztak létre /'Konzervatív Liberális Unió' és 'Szabadelv? Kör' néven/, s 1992 kora tavaszán folytonos támadás és különpolitizálás révén rávették Tölgyessyt, hogy kössön velük megállapodást /a korabeli sajtó szerint ez volt az 'SZDSZ-SZDSZ paktum', nézetem szerint súlyosan ellentétes az SZDSZ alapszabályával/, amely megállapodás szerint az elnöknek minden vidéki újtjáról el?re értesítenie kell a platformok vezet?it, akik valakit odaküldenek az el?adására, hogy megcáfolják vagy megkritizálják, ha a korábbi 'bels? mag' számára elfogadhatatlant mond /például kampányol ellenük, vagy bírálja ?ket s ezzel a tagság körében pozíciójukat gyengíti, a sajátját er?síti/. Ezzel szemben viszont a két platform szabadon - akár Tölgyessy tudta nélkül - grasszállhatott és szervezkedhetett az egész országban. A platformok - f?képp 1992 nyarán - demonstratív politikai rendezvényeket tartottak, amelyekben világossá tették, hogy a liberális szellemi és politikai vezet? kapacitás egyértelm?en az ? oldalukon áll /ami nagyrészt igaz is volt, mivel Tölgyessy igazi alternatív szellemi és vezet? er?t nem tudott - nem mert? - felvonultatni nem túlságosan kontúros politikája mellett!/. Mindez azzal a sikerrel járt, hogy 1992 ?szén Tölgyessyvel szemben a régi bels? mag egyik 'alapmberét': Pet? Ivánt választották az SZDSZ elnökévé. /Ennek a választásnak a története: egynémely álküldöttek felbukkanása, vagy a szociáldemokrata platform vezet?jének: Podkoniczky Istvánnak korábbi fogadkozásai ellenére platformjával együtt Pet? oldalára állása, mondjuk: 'áruháza' akkor sem volt, azóta sem igazán publikus./ Az új vezetés els? dolga volt, hogy a Tölgyessyt támogató szervez?ket, apparátusbelieket, akiknek nagy része volt Tölgyessy 1991-es gy?zelmében, elbocsátották, kitakarították a pártból. Ez a vezetési fordulat viszont - egyéb kés?bb tárgyalandó fejleményekkel együtt - egyik el?re vetett oka volt a párt választói támogatottsága kés?bbi drasztikus leépülésének /a képvisel?k száma: 1990-ben 92; 1994-ben 64; 1998-ban 24; 2002-ben 20; 2006-ban 20, majd Gegesi Ferenc lemondása után: 2008-tól 19/. A választói támogatás hanyatlásának vélhet? okairól kés?bb külön szólok.

Az 'értékes stratégiai szövetséges'

15./ A Tölgyessy-kaland mindenesetre feltárta az SZDSZ létének legsúlyosabb bels? szerkezeti problémáját. Az SZDSZ igazi céljaival azonosuló támogatók köre - az SZDSZ-propaganda folytonosan sulykolt, önbátorító állításaival szemben - igen kicsiny, a párt parlamentbe juttatásához sem elég. Az egykori MDF-fel - vagy általában a népi és a polgári oldallal - való versengéshez és a parlamentbe jutáshoz a 'nem igazán liberálisok' sokaságát kell behívni, becsábítani, bemanipulálni a pártba. Ezek viszont a párton belül hajlamosak időnként észbe kapni, önmozgásba kezdeni s szembefordulni az 'igazi célokat' követ? bels? maggal. Ezért a stabil vezetés és m?ködés biztosítása érdekében ki kell építeni az informális akaratérvényesítés csatornáit. A vezetés oldalán pedig szoros akarategységet kell elérni.

16./ A Szabad Demokraták Szövetsége hatalomszerzési politikájában ett?l kezdve mindjobban kidomborodott, hogy nem els?sorban a választókban, hanem inkább a szövetségkötésekben keres er?forrásokat és kormányra kerülési lehet?séget, nem vertikális támasztékot, hanem horizontális kapaszkodókat keres. Mint az imént említettem: már 1990-t?l kezdve védelmezte a kormányon lév? MDF által leváltott vagy leváltandónak ítélt korábbi MSZMP-tag kádereket /Soós Károly Attila felszólalása Tömpe András mellett/, kiállt a volt szocialista

szakszervezetek mellett /Tardos Márton harcos frakcióvezet?i felszólalása a fasizmus-hisztéria jegyében/, s 1993 folyamán megkezdte egy SZDSZ-Fidesz-MSZOSZ-Vállalkozók Pártja-Agrárszövetség-MSZP blokk /egy új 'Baloldali Blokk'/ létrehozását. A kárpótlás s f?képp a földhöz jutás elégtelensége miatt elégedetlen és türelmetlen társadalomrészeket fasisztává min?sítette s erre a 'fasisztaveszélyre' hivatkozva 'Demokratikus Charta' néven politikai kampányt indított. A Charta-kampánynak kett?s célja volt: a kormányt és képvisel?csoportjait antidemokratikus és antiszemita látszatokba keverni s az MSZP-t a támogatók közé bevonva politikailag ismét elfogadhatóvá tenni: 'kihozni a politikai gettóból' /Haraszi Miklós kifejezése/. 'Ha fasisztaveszély van, még az ördöggel is össze kell fogni ellene' - mondták. A mozgalomnak s mögötte az SZDSZ-nek az er?teljes sajtótámogatás révén mindkét említett célját sikerült elérnie. Igaz, 1993 vége felé az új baloldali blokkból többen kiléptek /egyebek közt a dolog lényegére ráér? Fidesz/, az SZDSZ azonban egyre eltökéltebben haladt az MSZP-vel, ezzel az 'értékes stratégiai szövetségessel' /Tamás, 1992 eleje/ való egybekapaszkodás felé. Retrospektíve: a '80-as évek csoportcélja megvalósulóban volt. 'Összenöv?ben volt, ami összetartozott' - mondták a küls? szemlél?k. S az 1994-es választások eredményeképpen - a Horn Gyula személyével kapcsolatos fenntartások elvetése után - az SZDSZ végül is koalícióra lépett a hatalmasan meger?södött s egymagában a mandátumok több mint ötven százalékát elnyer? MSZP-vel. Úgy vélem, ennek a koalíciónak kovácsai az SZDSZ oldalán mindenekel?tt a Rákosi-rendszerben hatalmat gyakorló, s esetleg éppen az '56-os forradalmat fegyverrel lever? káderek gyermekei voltak, akik az MSZP-ben a szüleikhez hasonló szül?kkel /Horn, Apró, Gaál, Vastagh, Nyers/, illetve ezek hozzájuk hasonló korú és beállítottságú gyermekeivel találkozhattak s nem volt zsigeri averziójuk. Az SZDSZ-be bekerült 'ötvenhatosok' /az '56-os forradalmat el?készít? puccsnak, illetve a forradalomnak különböz? hosszúságú börtönbüntetéssel sújtott résztvev?i: Litván György, Vásárhelyi Miklós, Heged?s B. András, Eörsi István stb. s köztük két kegyelmet kapott halálraítélt: Göncz Árpád és Mécs Imre/ szempontjai ebben a kérdésben nem játszottak szerepet. Szerepet játszott viszont valami más: a finanszírozásra való hivatkozás. 'Az SZDSZ örökre 'elveszíti arcát' a finanszírozói /?/ el?tt, ha nem szerez hatalmat /és nem 'hálálja meg' a finanszírozást?/, amikor módja van rá' - mondták. Konkrétumok nem hangzottak el.

17./ Az MSZP-vel való szövetséget nagyon sokan nem akarták a pártban. A koalíciós tárgyalásokon való részvételt eldönt? küldöttgy?lés kimenetele ezért legalább is kétesélyes lehetett volna. Az lett volna, ha a párt az els? felmerülést?l /kb. az 1992-es elnökválasztástól/ kezdve folytonos vitát folytat a kérdésr?l, ?szintén feltárja az okokat és a következményeket és a tagságra illetve a küldöttekre bizza a döntést. Mostanra azonban ez a bizonytalanság megsz?nt. Ugyanis igazi vita sem korábban, sem a küldöttgy?lésen a küldöttek között nem volt, s a 'kemény mag' a gy?lés el?tt és magán a gy?lésen minden lehetséges technikai és hatalomtechnikai trükköt bevetett az akarata /a koalícióba lépés megszavaztatása/ érvényesítésére már a küldöttek ki- és megválasztásának helyi manipulálásától a kulcsemberek /pl. Eörsi István/ el?zetes 'meggy?zésén' és átfordításán keresztül a tárgyalások megindítása ellen felszólalók beszédidejének er?s korlátozásáig, a felszólalások sorrendjének a jelentkezésekhez képest önkényes megváltoztatásától /Matyi László vezérletével/ a tárgyalást ellenz?k felszólalásai után 'leint?emberek, hangulatfordító emberek' felszólalásainak beállításán keresztül a szünetben az eszmecserét lehetetlenné tev? bömböl? diadalmuzsikák játszásáig és a terem közepére állított forgókamerák beállításáig /az utólagos retorziók megalapozása céljából?/. A 'kemény mag' akaratának érvényesítésére szolgáló effajta hatalomtechnikai eszközök bevetése /például a Hit Gyülekezete tagjainak szavazógépként való felhasználása/ egyébként kezdett?l - az 1988. november 13-i párttá alakulástól fogva - a legkülönböz?bb alkalmakkor megfigyelhet? volt. Az ügyviv?i testületben vagy az Országos Tanácsban a határozatok elfogadtatása hasonlóképpen zajlott. A két-három 'f?ember' az el?z? napokban magánbeszélgetésben elhatározott valamit. Ezt a tanácsban lév? feltétlenül velük szavazó körülbelül egyharmadnyi tag megszavazta. Ezen kívül azok, akiket az el?terjeszt?k meggy?ztek. Mivel így nem feltétlenül jött létre többségük, az ülést levezet? elnök /pl.: Tamás/ a fontos de bizonytalan kimenetel? kérdéseket az utolsók között t?zte-vette napirendre. A tárgyalásra és a szavazásra így kés? délután került sor, amikor a vidéki küldöttek már hazautaztak s a kemény mag hívei többségbe kerültek. Ha a siker így sem volt biztos, az elnök nem rendelt el szavazást, s a döntést - az alacsony részvételre hivatkozva - a következ? ülésre halasztotta.

folytatjuk...

Forrás: Nagyvilág

Tellér Gyula

Ajánló